

3. Башнянин Г.І. Ефективність соціалізації економічних систем: методологічні проблеми метрологічного аналізу / Г.І. Башнянин, Л.Я. Гончарук. – Львів : Вид-во "Новий Світ-2000", 2010. – 240 с.

4. Башнянин Г.І. Метрологічні економічні системи: Вступ у загальну теорію і методологію формування економічних параметрів / Г.І. Башнянин. – Львів : Вид-во "Новий Світ-2000", 2005. – 1083 с.

5. Башнянин Г.І. Регуляційна ефективність економічних систем / Г.І. Башнянин, Г.С. Третяк, Н.Б. Буряк // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.9. – С. 134-141.

6. Башнянин Г.І. Номінальна реальна ефективність дерегуляції макроекономічних систем / Г.І. Башнянин, Г.С. Третяк, Р.П. Шевчик // Вісник Львівської комерційної академії. – Сер.: Економічна. – Львів : Вид-во Львівської КА. – 2010. – Вип. 33. – С. 6-10.

7. Бебело А.С. Соціалізація і гуманізація економічних відносин : навч. посібн. / А.С. Бебело, С.А. Бебело, А.В. Коровський. – К. : Вид-во КНЕУ, 2007. – 240 с.

8. Беккер Г.С. Человеческое поведение: Экономический поход / Г.С. Беккер. – М. : Изд-во ГУ-ВШЭ, 2003. – 700 с.

9. Вахович І.М. Соціалізація економіки як передумова формування концепції сталого розвитку / І.М. Вахович // Економічна теорія та економічна історія : зб. наук. праць – Сер.: Економічні науки. – Луцьк : Вид-во Луцького НТУ. – 2007. – Вип. 4 (19). – С. 38-59.

10. Гончарук Л.Я. Ефективність соціальної політики в умовах ринкових перетворень: проблеми соціалізації економічного розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Л.Я. Гончарук. – Львів : Вид-во ІРД НАН України, 2001. – 16 с.

11. Зайцев Ю.К. Соціалізація економіки України та системна трансформація суспільства: методологія і практика : монографія / Ю.К. Зайцев. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 188 с.

12. Иноземцев В.Л. На рубеже эпох. Экономические тенденции и их неэкономические следствия / В.Л. Иноземцев. – М. : Изд-во "Экономика", 2003. – 776 с.

13. Луценко І.А. Соціалізація економіки як механізм розвитку суспільства / І.А. Луценко // Економіка та підприємництво : зб. наук. праць молодих учених та аспірантів. – 2009. – Вип. 23. – С. 3-9.

14. Нуриев Р.М. Экономика развития: модели становления рыночной экономики / Р.М. Нуриев. – М. : Изд-во "Инфра-М", 2001. – 240 с.

15. Салюта Ю.М. Соціалізація економіки: об'єктивна необхідність та основні напрями в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.01.01 – "Економічна теорія" / Ю.М. Салюта / Київ. нац. екон. ун-т. – К. : Вид-во КНЕУ, 2004. – 19 с.

16. Філіпенко А.С. Цивілізаційні виміри економічного розвитку / А.С. Філіпенко. – К. : Вид-во "Знання України", 2002. – 190 с.

Башнянин Г.І., Кульчицкий Б.В., Гончарук Л.Я., Тесля А.И. Социализация экономических систем: проблемы метрологического отображения

Конкретизированы проблемы метрологического измерения социализации экономических систем, а также уровня эффективности их функционирования. Проанализированы особенности исследования влияния процессов социализации на абстрактные экономические системы, а также эффективность их функционирования с позиций метрологического измерения с целью выявления не только характера этого влияния, но и его степени (интенсивности).

Ключевые слова: экономические системы, социализация, социальные результаты, экономический эффект, экономическая метрология.

Bashnyanin G.I., Kulchitsky B.V., Goncharuk L.Ya., Tesla A.I. Socialization of economic systems: problems of metrological display

Problems of metrological measurements socialization of economic systems, as well as the levels of efficiency of their operation are specified. The features of the study on the impact of socialization processes abstract economic system and the efficiency of their operation from the point of metrology in order to identify not only the nature of this influence, but its extent (intensity) are analyzed.

Keywords: economic systems, socialization, social effects, economic benefits, economic metrology.

УДК 336.0615+338.43(477) Проф. Т.В. Футало, д-р екон. наук – Львівська КА

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВ НА СІЛЬСЬКОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Розглянуто питання щодо сутності фінансового потенціалу та особливостей його формування на сільському ринку України. Досліджено компоненти фінансового потенціалу підприємств та послідовно оцінено конкурентоспроможність на сільському ринку України. Проаналізовано динаміку товарообігу та чисельності підприємств роздрібної торгівлі споживчої кооперації України за 1995-2010 рр.

Ключові слова: фінансовий потенціал, сільський ринок, оцінка фінансового потенціалу підприємств.

Постановка проблеми. У структурі та сукупності відносин загальнонаціонального внутрішнього ринку товарів та послуг особливе місце посідає сільський ринок споживчих товарів, який відображає загальний стан внутрішнього ринку країни. Характерною особливістю розвитку ринкових відносин є жорсткий конкурентний тиск, динамічність зовнішнього середовища, швидкі темпи інноваційного розвитку. Всі ці обставини вимагають від підприємства та організації по-новому розглядати проблеми щодо управління господарсько-фінансовою діяльністю. Отож, спостерігається підвищення ролі та значення фінансового потенціалу як засобу досягнення мети в процесі обліку, аналізу, планування та контролю функціонування підприємства. Стратегічне завдання підприємства – найповніше використання його фінансового потенціалу через виявлення невикористаних раніше резервів та ефективніше використання наявних фінансових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цю проблему досліджували такі вчені, як В. Апопій, С.Г. Бабенко, Н.М. Тягунова, О.П. Близнюк та ін. У своїх дослідженнях вони приділяли увагу ринковим чинникам, які зумовлюють становлення фінансових ресурсів для підприємств на сільському ринку. Аналіз наукових джерел свідчить, що сьогодні ще недостатньо вирішеним є питання щодо управління конкурентоспроможністю фінансового потенціалу підприємств на сільському ринку України. Процес розвитку та тенденції сільського ринку визначено, а сутність фінансового потенціалу та його складові не висвітлено.

Метою роботи є дослідження компонентів фінансового потенціалу підприємств на сільському ринку України та послідовність оцінювання його конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу. Основні тенденції розвитку сільського ринку споживчих товарів відображають загальний стан внутрішнього ринку країни. Як відомо, протягом півстоліття споживча кооперація домінувала на сільському ринку. В останні десять років її стали витіснити інші суб'єкти ринку і нині склалася структура, до якої входять орендні підприємства, колективні підприємства та асоціації. Споживча кооперація займає більше третини сільського ринку, а приватні й державно-комунальні підприємства – відповідно 11 % і 10 %.

У господарському комплексі споживчої кооперації основне місце посідає торговельна діяльність. Станом на 1 січня 2010 р. роздрібний товарообіг системи становив 3984,2 млн грн, заготівельний оборот – 755,5 млн грн,

виробництво товарів народного споживання – 529,2 млн грн, обсяг реалізації платних послуг – 680,4 млн грн. Частка роздрібною торгівлі становила 67,0 % [1]. Таким чином, можна констатувати, що кооперативна торгівля дедалі частіше поступається на сільському ринку суб'єктам колективної і приватної форм власності. Ця тенденція спричиняє занепокоєння, оскільки споживча кооперація функціонує прозоро, а її діяльність є соціально орієнтована.

Підприємства системи споживчої кооперації покликані задовольняти споживчі потреби пайовиків та обслуговуваного населення в сільській та міській місцевості. Проте низькі доходи населення, економічна відсталість сіл і райцентрів, висока вартість матеріальних та енергетичних ресурсів не сприяють забезпеченню сталої прибутковості підприємствам кооперативної торгівлі. Поряд із зовнішніми, незалежними від підприємств причинами, спостерігаються внутрішні чинники, що спричиняють зниження ефективності їхньої діяльності. Серед них особливе місце посідають операційні витрати, від рівня яких безпосередньо залежить фінансовий результат діяльності торговельних підприємств системи споживчої кооперації України.

У вітчизняній економічній літературі наукові розробки щодо категорії "потенціал підприємства" з'явилися ще у 70-х роках минулого століття. У більшості робіт визначалася важливість і актуальність вивчення питань оцінювання потенціалу. Водночас, спостерігалися розбіжності у визначенні потенціалу, його сутності, структури і співвідношення з іншими категоріями. Адаптуючи ці наукові розробки до особливостей функціонування підприємств на сільському ринку, діагностику потенціалу підприємства варто проводити у вигляді комплексного, поетапного дослідження таких складових: організаційний потенціал, кадровий потенціал, соціальний потенціал, маркетинговий потенціал та фінансовий потенціал. Таким чином, під "фінансовим потенціалом" потрібно розуміти – доходи від реалізації, позареалізаційні доходи, витрати виробництва, розподіл прибутку, рентабельність, точка беззбитковості, кредиторська і дебіторська заборгованості, стан власних обігових коштів, структура капіталу, емісійний дохід, обсяг фінансово-експлуатаційних потреб.

Фінансовий потенціал підприємств та організацій на конкретну звітну дату характеризує ступінь його забезпеченості необхідними фінансовими ресурсами для здійснення господарської діяльності, раціональність їх розміщення та ефективність використання. Саме від цього значним чином залежить платоспроможність, кредитоспроможність та ліквідність боргових зобов'язань. Проаналізуємо фінансовий потенціал підприємств на сільському ринку України. Нестабільність на сільському ринку чітко проявляється у сповільненні оборотності товарів, зростання їх у роздрібній і гуртовій мережі. Одночасно погіршуються результативні показники. Так, за останні п'ять років рівень витрат обігу зріс до 35,7 %, відповідно знизилася і стала від'ємною рентабельність торгівлі на селі, збитковість торгівлі споживчими товарами на сільському ринку становить не менше ніж 156-176 млн грн.

Збитковість кооперативної торгівлі визначила масштаби діяльності, від яких безпосередньо залежить величина доходів і витрат. Скорочення чисельності підприємств торгівлі та обсягів роздрібного товарообігу, які були

характерними для перших років перехідного періоду, можна вважати основною причиною збитковості, за результатами дослідження за період 1992-2011 рр. чисельність підприємств роздрібною торгівлі скоротилася від 83 тис. до 11,5 тис підприємств, або у 7,3 разів. Відповідно і зменшилися обсяги роздрібного товарообігу. Саме скорочення обсягів роздрібного товарообігу підприємств і організацій Укоопспілки було наслідком відповідного скорочення матеріально-технічної бази роздрібною торгівлі: роздрібних торговельних підприємств – у 6,3 разів, а з врахуванням організаційних змін в організаційній структурі Укоопспілки – магазинів – у 5,7 разів, торговельної площі – у 5,3 разів. Характерно, що темпи скорочення торговельної мережі значно перевищували показники розвитку роздрібного товарообігу, а тенденції зменшення чисельності підприємств роздрібною торгівлі збереглися (табл.).

Табл. Динаміка товарообігу та чисельності підприємств роздрібною торгівлі споживчої кооперації України, 1995-2010 рр.

Показники	1995 р.	2000 р.	2005 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2010 р. у % до 1995 р.
Роздрібний товарообіг, млн грн	2922,4	1576,5	2610,3	3331,7	3887,0	3984,2	136,3
Зокрема оборот роздрібною торговельною мережі	2494,0	1283,4	2130,4	2431,1	3309,2	3309,2	132,7
Чисельність підприємств роздрібною торгівлі, всього од.	61862	27824	16782	14983	11543	11543	18,6
Зокрема магазинів	57995	16348	14653	13194	12057	11340	20,0

Джерело: розраховано за [1-2].

Починаючи з 1997 р., роздрібна торгівля у більшості обласних споживспілок була збитковою. При цьому потрібно враховувати, що у 1990 р. з 779,8 млн крб прибутків системи Укоопспілки на торгівлю припадало 359,6 млн крб або 46,1 %, рентабельність торговельної діяльності становила 1,68 %, а план прибутків виконано на 130,2 % [2]. Таким чином, вже на 1 січня 1998 р. загалом у галузі було отримано збитків на суму 36,4 млн грн, а торговельна діяльність 22-х споживспілок була збиткова. Ця тенденція зберігалася і надалі. Зокрема, у 2002 р. із 22-х споживспілок, що входили до складу Укоопспілки, у 12-х торгівля була збитковою. Загальна сума прибутків від торговельної діяльності – 2363 тис. грн, збитків – 5537 тис. грн, фінансовий результат по торгівлі Укоопспілки – 3174 тис. грн збитків.

Висновки. Отже, стабілізація сільського ринку, оптимізація його структури, підвищення ефективності функціонування пов'язані з вирішенням проблем на пріоритетних напрямках його розвитку, серед яких можна виділити такі:

- підвищення платоспроможного попиту сільських споживачів;
- оптимізація цінових пропорцій;
- насичення ринку, поліпшення структури товарної пропозиції;
- формування сучасної інфраструктури сільського ринку і системи обслуговування;
- створення ефективних механізмів регулювання сільського ринку.

Література

1. Показники господарсько-фінансової діяльності підприємств і організацій системи Укоопспілки за 2009 рік. – К. : Вид-во "Укоопспілка", 2010. – 103 с.
2. Основні показники господарсько-фінансової діяльності споживчої кооперації УРСР за 1986-1990 роки. – К. : Вид-во "Укоопспілка", 1991. – 114 с.
3. Стратегія розвитку споживчої кооперації України 9 2004-2015pp.). – К. : Вид-во "Укоопспілка", 2004. – 62 с.
4. Чернышева Г.Н. методические подходы оценки и анализа потенциала предприятия / Г.Н. Чернышева, Е.В. Лавренова // Маркетинг в России и за рубежом. – 2006. – № 2. – С. 34-39.

Футало Т.В. Финансовый потенциал предприятий на сельском рынке Украины

Рассмотрен вопрос относительно сущности финансового потенциала и особенностей его формирования на сельском рынке Украины. Исследованы компоненты финансового потенциала предприятий и последовательно оценена конкурентоспособность на сельском рынке Украины. Проанализирована динамика товарооборота и численности предприятий розничной торговли потребительской кооперации Украины на протяжении 1995-2010 гг.

Ключевые слова: финансовый потенциал, сельский рынок, оценка финансового потенциала предприятий.

Futalo T.V. Financial potential of enterprises is at the rural market of Ukraine

The questions about the nature of investment activity of medium and large enterprises and organizations of Ukraine is discussed. Trends and prospects in the context of globalization is considered. The dynamics of commodity turnover and quantity of enterprises of retail business of consumer co-operation of Ukraine is analysed for 1995-2010.

Keywords: financial potential, rural market, estimation of financial potential of enterprises.

УДК 330.341.1 Проф. Г.М. Захарчин, д-р екон. наук; доц. Л.Р. Струтинська, канд. екон. наук; асист. С.В. Андрусів – НУ "Львівська політехніка"

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО МЕНЕДЖМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА

Запропоновано концептуальні підходи до менеджменту персоналу відповідно до еволюційних законів розвитку та вимог макро- і мікроекономічних умов, в яких розвивається організація. Виділено та охарактеризовано основні аспекти концепції менеджменту персоналу: функціональний, організаційний, соціально-психологічний, цільовий, змістовий, структурний.

Ключові слова: менеджмент персоналу, універсальний закон розвитку, конкурентоспроможність, цінності, саморозвиток, людський капітал.

Постановка проблеми. Дослідження еволюційного шляху розвитку шкіл управління та моделей організації переконливо засвідчує зростання ролі соціально-гуманістичних координат існування організації та ускладнення моделі людини в економічному просторі, що дає підставу для перегляду ролі і завдань поведінки людини в економічній системі. З огляду на це, виникає потреба у появі сучасних концепцій менеджменту персоналу та виробленні нового механізму впливу на персонал організації, здатного забезпечити "єднання природи, історії та дійсності в особі людини, якісне розширення її

потенціалу, досягнення тотожності універсального й унікального, всесвітнього мінімуму та максимуму за допомогою індивідуального і колективного культурного збагачення" [1, с. 8].

Мета дослідження полягає у формуванні концептуальних підходів до менеджменту персоналу, які ґрунтувалися б на еволюційних законах розвитку і сприяли високій конкурентоспроможності вітчизняних підприємств завдяки ефективному використанню людського потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтерес до менеджменту персоналу як важливої підсистеми забезпечення ефективності і конкурентоспроможності організацій виник у процесі формування нової парадигми менеджменту, яку ґрунтовно висвітлюють науковці [1, 4-8] і яка є продовженням теоретичних засад розвитку, запропонованих Й. Шумпетером [8]. Окремі аспекти менеджменту персоналу через організаційну культуру, поведінкові теорії розглянуто у монографіях та інших наукових публікаціях вітчизняних вчених [1-3].

Враховуючи те, що конкурентоспроможність вітчизняних організацій може бути забезпечена на сучасному етапі головним чином за рахунок людського капіталу та розвитку організаційної культури, то гостро постає потреба у теоретичному обґрунтуванні й концептуалізації нових підходів до менеджменту персоналу в контексті об'єктивних законів та ціннісних орієнтацій персоналу. Пропонована робота покликана заповнити прогалину в цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Управлінська діяльність характеризується еволюційними витками розвитку, який приводить до трансформації економічної людини в людину соціальну, а системні зміни, які відбуваються в нашому суспільстві та економіці, спонукають до запровадження нових концептуальних підходів до менеджменту персоналу. Зміна характеру і змісту праці, обумовлені тотальною автоматизацією виробництва, інтелектуалізацією та поширенням гуманістичних тенденцій в усіх сферах життєдіяльності суспільства, неминуче впливають на появу нових стимулів, мотивів, цінностей людини і формування сучасної політики менеджменту персоналу підприємства.

Складні виклики сьогодення, які стоять перед нашим суспільством, зумовлюють необхідність формування нової концепції менеджменту персоналу, яка повинна системно відображати механізм управління персоналом на тлі загального історичного, суспільного, глобального процесів. З огляду на це, сучасна концепція менеджменту персоналу, беручи до уваги його особливу роль як основного інтелектуального ресурсу в діяльності підприємства, повинна відповідати принципу системності та вимогам часу.

Концепція менеджменту персоналу організації передбачає розгляд основних положень механізму управління відповідно до вимоги макро- і мікроекономічних умов, в яких розвивається організація. Сучасний науковий плюралізм спричинив і продовжує розвивати вияви внутрішнього світу особи і колективу. За таких обставин кожна наукова теорія органічно поєднує елементи суб'єктивного та об'єктивного. Об'єктивна складова забезпечується законами, які регулюють взаємозв'язки та взаємозалежності у певній сфері.